

Степанян Ю. Г., доцент кафедри дизайну

Ткачук В. І., ст. викладач кафедри дизайну

Херсонський національний
технічний університет

ПРО ІДЕОЛОГЕМУ СУЧАСНОГО КОМПОЗИЦІЙНОГО ПОСТУПУ В УКРАЇНІ

Анотація. Автори, через культуру і безкультур'я в композиції, логічність мислення й алогічність почуттів, розглядають елементи змісту підготовки дизайнера, розвиток їх творчих здібностей та емоційно-ціннісних орієнтацій, які в процесі засвоєння знань з компонування (як основи композиції), набувають індивідуально-типові параметри особистості.

Ключові слова: компоновка, композиційна творчість.

Аннотация. Степанян Ю.Г., Ткачук В.И. Об идеологии современного композиционного продвижения в Украине. Рассматриваются элементы содержания подготовки дизайнера, которые в процессе усвоения знаний с компоновки (как основ композиции), приобретают индивидуально-типичные параметры личности.

Ключевые слова: компоновка, композиционное творчество.

The summary. Stepanyan Y.G. Tkachuk V.I. Ideology of forwarding of modern composition in Ukraine. Elements of the content of designers learning which in the process of knowledge acquisition, abilities accumulation, developments of creative abilities get individually-typical parameters of the person are considered.

Key words: Composition, creativity.

Постановка проблеми. Становлення українського композиціознавства як наукової дисципліни історично припадає на початок ХХ століття, і проходить через терновища часу естетської романтики надземної атмосфери українського середовища, культуру реальних проявів сили митецького вислову, що дихає великими уроками європейського мистецтва. Воно демонструє дух і звагу, посьогоднішній успіх, повноту й ідейну насиченість композицій з умотивованими характеристиками, стверджує у своїй творчості нову естетику національного мистецтва, шляхи для подальшого розвою багатющих традицій народної образної формотворчої міфології і водночас – зорієнтовану на засвоєння модернових здобутків у сучасному світовому мистецтві – фіксації величавого діалогу зі світом емоцій.

Аналіз досліджень і публікацій. У контексті процесу становлення, що супроводжується глибокою культурною трансформацією, творча душа самоусвідомлюється, шукає для себе високі рівні, щоб витворювати свій художницький світ, через етапні свої роботи, через свої позиції поміж ідейних перипетій, допитливо вдосконалюється, дотримується мудрості етнічних традицій у побуті, у духовній культурі та своїй історичній пам'яті, щоб бути потужним хлібодаром української ниви творчості, своєрідним світичем духа нації. Історія мистецтва дає зразки на оглядання таємничої філософії поезії композиції, і завдання політики культури нашого сьогодення – донести такі зразки до людини. Це функція освітня.

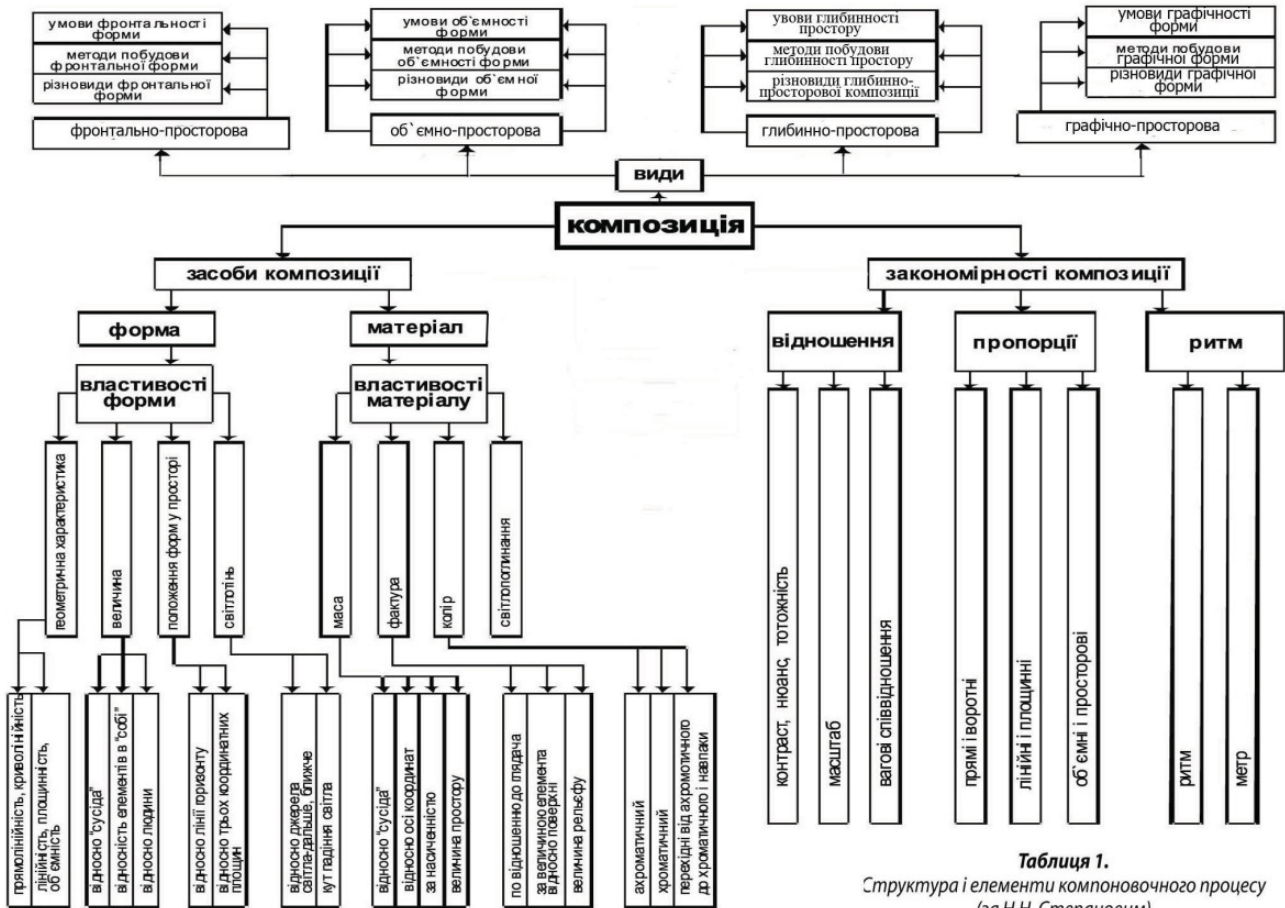
Загальні проблеми. В Україні нині задіяні різні школи художників, дизайнерів зі всілякими уподобаннями, переконаннями, концепціями, філософією, релігією.

І в той же час, бачимо майже повсюдно втому від композиційної безграмотності. Характер дивування, питання, враження такого роду визиває занепокоєння, маємо «тривогу з домішкою «Безкінечності» [3, с.11].

Відрадо, що позитивно впливають на пошуки шляхів нашого поступу (на тій дорозі, що веде до високості), утвердження (в царині композиційної мистецькості), розвитку (свідомості високого післанництва мистця) – теоретичні й практичні знання, що студенти отримують на заняттях із дисципліни «Основи композиції», і що є початковою базою для глибокого розуміння засобів, їх властивостей, закономірностей організації композиційно-штучних систем – суттєвої їхньої складової професійної грамоти й творчого мислення. Адже мета цього предмету – допомогти в освоєнні «мови» при побудові об'ємно-просторових форм у мистецтві дизайну, – естетичної платформи осмислення предковичної духовності й свідчення мистецької пристрасті українців.

Скільки натужних зусиль потрібно викладачам, щоб створювати умови під вишкіл про «континуальну, унітронну та фізичну сутності», «пізнання фундаментальної даності (композиційний аналіз і синтез)» [10, с.6], «методи проектування та систему дизайнерського програмування гармонійного життєвлаштування на всіх рівнях організації

Надійшла до редакції 16.05.2011

Таблиця 1.
Структура і елементи композиційного процесу
(за Н.Н. Степановим)

середовища життєдіяльності, суспільних утворень, особистостей та індивідуальностей» [10, с.15]. Проблема не нова. Можливість перетворення знань у розуміння й практичну дію може і не здійснитися в реальності, оскільки знання само по собі ще не гарантує розуміння, а є тільки його необхідною умовою і внутрішньою передумовою в діяльності суб'єкту композиційної творчості. Ле Корбузе визначає композицію як результат інтуїтивної творчості і свідомого вибору. [6, с.24] Для творчого процесу однаково важливо – розвиток інтуїтивного художнього відчуття і логічного інтелектуального мислення – тому і сам творчий процес може бути поданий як органічна єдність інтуїтивного і логічного початків. Ще Цицерон замітив, що «схилення перед логічним (раціональним) спонукало появу в епоху еллінізму формального аналізу художніх творів» [4,с.63]. «Правильно – значить, у відповідності із практикою (попереднім досвідом) зображення» [1,с.228].

Завдання. Пекучими проблемами мистецького сьогодення є навчити кмітливих в дизайнерстві студентів самостійно перетворювати теоретичні знання в метод, розуміти за допомогою знань, так як розуміння – це процес уявного осягнення сутності багатозначних явищ дійсності цілого світу філософської рефлексії і відображення їх у формі відповідних засобів («Від живого споглядання до абстрактного мислення і назад до дійсності.» [5], «Світовідчуття, світосприймання, світовідношення.» [10, с.28]. «Мистецтво є образом

душі у зіткненні тої душі зі світом, в переживанні (не осмисленні) тою душею світу.» [3,с.9]

Виклад основного матеріалу. Нажаль, в «заплутаному мистецтвознавстві» [7,с.9], існуюча література по теорії композиції (яка сьогодні використовується в навчально-виховному процесі) досить далека від цілеспрямованого рішення цих проблем. Досліджено, написано багато, але, на наш погляд, не конструктивно. Майже всі автори обмежуються загальними міркуваннями про специфіку і значення композиційної творчості, де розглядають (досить у вільній формі і послідовності) ряд найбільш відомих і незмінних термінів, засобів, закономірностей і демонструють приклади їхньої реалізації в різних областях художньої практики. Значна кількість публікацій, які досліджують окремі закони, види чи категорії композиції, хоч і вирізняються глибоким рівнем теоретичних досліджень, але у своїй сукупності не являють якої-небудь злагодженої системи і тяжко сприйнятливі для використання в якості самостійного учбово-методичного матеріалу при навчанні, ніби хаботтям завалюють дорогу в будучину композиційного мистецтва.

Усі ці видання цінні, корисні і, безумовно, необхідні для підвищення професійної підготовки дизайнера, для вивчення і пізнання багатого історичного досвіду художньо-композиційної творчості. Але цього недостатньо для формування цілісної системи знань в області практичного розвитку

спеціального професійного відчуття композиції в майбутньої творчої особистості.

Мова йде про те, щоб уречевлено розглянути поняття – «гра з мертвими формами» [3,с.11] формальної композиції [1,с.33]. Ходитиме саме про похідне, можливо з поглибленням, а не просто повторення певних положень. Навчання зводиться до виконання досить невеликої кількості короточасних і досить простих вправ, певною кількістю показних творів, які є імпульсом для збудження власної уяви і дають можливість студентам ознайомитися з певним способом композиційної організації, пізнати окремі її закономірності і придбати початкові навички у використанні художньо-графічних засобів вирішення композиційних задач.

Більшість вправ доводиться до простої ступені схематизму за допомогою різного роду таблиць, графіків, формул, розрахунків, що трішки відводять у сторону вирішення, власне, творчих задач художньо-композиційної організації. Тому розуміння композиції, як творчого процесу, тут переходить у розуміння **компоновки** (компонувати від лат. compono – складаю – складати щось ціле з якихось окремих частин), тобто упорядкування різного зображувального матеріалу з метою отримання зорової цілісності на основі нормативно заданих правил і простих схем організації, що є необхідно-ознайомчим для чисто нормативно-ремісничої дисципліни [8,с.346].

Детермінізм і індетермінізм життя співзвучний процесу роботи над «компоновкою» і являє собою індивідуальне образне мислення студента. Його думки, потяги, реалізуються в конкретному художньому творі, в образах, мінливих у своїй семантиці, недомовлених, податливих на розмаїті інтерпретації і майбутне яких – притулок для візій, вражень, уяви, – відображають суть і неповторність його творчого самовиразу. Особистість, чи то уже дизайнера із кваліфікацією, чи початківця, завжди виконує свою коректуючу функцію.

Висновки. Проблеми композиції (із засобами, їх властивостями і закономірностями) завжди були і залишаються актуальними для всіх тих, хто займається творчістю. Стрімкий біг часу і колосальна трансформація українського суспільства виявляють ряд упущень у художньому баченні, знаннях про гармонію в композиції, високому професійному виконавчому рівні – цих «трьох цінних якостей, якими повинен володіти художник для створення своїх робіт» [2,с.8]. Тому автори пробують систематизувати засоби і закономірності в композиції, але не стверджують на категоричності цих вимог, що дає змогу розвивати далі або заперечувати ідею систематики даних знань.

У даній, упорядкованій у певній системі, таблиці зроблена спроба в доступній формі звідати основи композиції – компоновку. Автори упевнені, що навчання основам композиції базується на глибоких знаннях, осмисленні творчого досвіду, який накопився людством в області культури, і видять свою роль у тому, щоб допомогти розібратися в складних проблемах композиції, навчитися ставити перед собою творчі задачі і знаходити засоби їхнього вирішення, як

найбільш придатних для вираження духовного рівня переживання душою предмету.

Література:

1. Волков Н.Н. Композиция в живописи. – М., 1977.
2. Голубева О.Л. Основы композиции. – М., 2001
3. Ілля Валерій. Український стиль образотворчого мистецтва – на порозі XXI сторіччя // ОМ, №2, 2001. – С. – 9-11.
4. История эстетики. Памятники мировой эстетической мысли. – М., 1967. – Т.3.
5. Ленін В.І. Промова на III з'їзді молоді. – К., ВШ, 1971.
6. Ле Корбюзье. Творческий путь. – М., 1970.
7. Маричевський Микола. Єднайтесь, образотворці! Дбаймо!.. // ОМ, №2, 2001. – С. – 7-8.
8. Словник іншомовних слів. – К., 1975.
9. Степанов Н.Н. Цвет в интерьере. – К. ВШ, 1985.
10. Хмельовський О. Композиція. – Луцьк, Терен, 2004.